

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного спрямування
Управління банками на фінансовому ринку

на тему: «**Управління фінансовою стійкістю банків в умовах фінансової
турбулентності фінансового ринку**»
(назва теми)

Виконавець:

студентка 6 курсу, М-12 групи

Центр заочної та вечірньої форми навчання

Саєнко Марія Олександрівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

____ д.е.н., професор ____

(науковий ступінь, вчене звання)

Коваленко Вікторія Володимирівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ОДЕСА – 2021

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Актуальність теми. В умовах формування нової кредитно-грошової системи нашої країни, комерційні банки, як регулятори грошового обігу, центри акумуляції грошових ресурсів і їх перерозподілу, надають ключове вплив на розвиток економіки країни.

З огляду на центральне місце банківської системи в структурі економіки і її тісний взаємозв'язок із загальним станом і тенденціями в економічній сфері, податкових органів, аудиторських фірм, акціонерів, партнерів банку, органів статистики.

Сучасна динаміка розвитку банківського сектора та економіки країни в цілому підтвердили необхідність реформування банківської системи, з метою створення стійкого, що користується довірою економічних агентів, банківського сектора, ефективно і повною мірою виконує функції фінансового посередництва, що сприяє розвитку економіки в цілому.

Найважливішим елементом забезпечення фінансової стабільності банківського сектора є фінансова стійкість банку, при якій платоспроможність постійна в часі, а співвідношення власного і позикового капіталу забезпечує цю платоспроможність і стан фінансової стабільності в світлі довгострокової перспективи, яка пов'язана зі структурою балансу підприємства, ступенем його залежності від кредиторів і інвесторів, з умовами, на яких залучені й обслуговуються зовнішні джерела коштів.

Управління фінансовою стійкістю банків – це встановлення практичного фінансового механізму, за допомогою якого відбувається здійснення всієї її діяльності в частині фінансів. Фінансовий механізм являє собою систему встановлених державою форм, видів і методів організації фінансових відносин. Для оцінки фінансової стійкості банку використовується система показників, полягає у тому, що забезпечення фінансової стійкості діяльності комерційних банків є основою стабільної банківської системи, запорукою успіху економічних перетворень і макроекономічного розвитку.

Вивченню вище окресленого значну увагу приділяють як вітчизняні, так і зарубіжні науковці. З-поміж них виокремлюємо праці щодо розвитку та забезпечення стійкості банківської системи таких українських учених:

Г. Азаренкової, І. Белої, В. Варцаби, Л. Дмитришин, І. Д'яконової, І. Івасіва, О. Заруцької, Г. Карчевої, В. Коваленко, А. Кузнецової, Л. Кузнецової, С. Леонова, Т. Савченка та ін.

Проблематику функціонування фінансового ринку досліджували також

Т. Васильєва, Ж. Гарбар, М. Дубина, Р. Квасницька, Ю. Коваленко, В. Корнеєв, В. Кремень, О. Лактіонова, І. Лук'яненко, І. Макаренко, С. Науменкова, О. Пластун, І. Рекуненко, А. Семенов, І. Школьник та ін.

Фундаментальні засади забезпечення стійкості банківської системи в умовах перманентної нестабільності фінансового ринку сформовано в доробках

іноземних науковців, серед яких: Ф. Аллен, М. Беч, З. Боді, Е. Деміргюч-Кунт, А. Маддалоні, Дж. Капорале, Х. Карода, С. Классенса, О. Ковалевські, Р. Левіна, Р. Маквотерса, Р. Мертона, Ф. Мішкіна, С. Уілкінса, Ю. Фама, Л. Фішер, Ф. Гартманна, Г. Шіназі.

Незважаючи на значну кількість наукових праць та проведені дослідження щодо управління фінансовою стійкістю банків, багато питань залишаються недостатньо розкритими, різні аспекти фінансової стійкості розглядаються відокремлено, а комплексному виробленню концептуальних підходів щодо вдосконалення управління фінансовою стійкістю приділяється недостатньо уваги. Також актуальним є питання щодо дослідження проблем сучасного стану банківської системи України. Кризові явища в банківській сфері спричиняють виникнення негативних наслідків як в фінансовому секторі, так і в економіці в цілому.

Отже, існує необхідність щодо проведення комплексного дослідження сучасного стану, визначення основних положень забезпечення фінансової стійкості банків. Тому важливість дослідження зазначеної проблеми та недостатній рівень її практичної розробки зумовили вибір теми дипломної роботи, її актуальність, теоретичну та практичну значущість.

Мета та завдання дослідження. Мета дипломної роботи полягає у розвитку теоретико-методичних засад управління фінансовою стійкістю банків в сучасних умовах розвитку фінансового ринку з урахуванням перманентності процесів волатильності та турбулентності.

Для досягнення поставленої мети дослідження є необхідним виконання наступних завдань:

- дослідити економічну сутність, роль та значення поняття фінансової стійкості;
- розглянути методи визначення фінансової стійкості банку;
- надати характеристику чинників, що впливають на процес управління фінансовою стійкістю банків;
- визначити сучасні тенденції розвитку банків України;
- дослідити рівень фінансової стійкості банків на підставі використання економічних нормативів;
- провести аналіз рівня фінансової стійкості банків України;
- побудувати модель оцінювання рівня фінансової стійкості банків;
- запропонувати науково-методичний підхід до визначення капітальної стійкості банків.

Об'єктом дослідження є процес управління фінансовою стійкістю в умовах турбулентності фінансового ринку.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні засади управління фінансовою стійкістю банків в умовах перманентної волатильності й вияву турбулентних процесів на фінансовому ринку.

Методологія дослідження. Кваліфікаційна робота магістра виконана згідно діалектичного підходу до визначення економічних явищ, який забезпечує виявлення закономірностей, тенденцій та взаємозв'язку їх розвитку. У процесі дослідження використано такі методи, як: метод наукових абстракцій при обґрунтуванні теоретичних основ фінансової стійкості банку; метод логічного узагальнення при обґрунтуванні впливу факторів, що впливають на фінансову стійкість банків; методи аналізу, синтезу, індукції та дедукції при визначенні основних методів визначення фінансової стійкості банку; статистичних розрахунків й економіко-математичних методів при розробці факторного індексного аналізу фінансової стійкості банківської системи України та коефіцієнтному аналізі показників, що характеризують ефективність управління банками.

Інформаційною базою дослідження є монографічні дослідження та наукові публікації з питань формування ресурсів банків, нормативно-правові акти, що складають українське законодавство, до яких входять закони України, інструкції та постанови Національного банку України тощо, використовувалися статистичні та аналітичні дані Національного банку України, а також дані публічної фінансової звітності українських банків.

Наукова новизна кваліфікаційної дипломної роботи полягає у: на підставі побудови асоціативного куща набуло подальшого розвитку визначення поняття «фінансова стійкість»: систематизація чинників, що впливають на фінансову стійкість банків; система управління фінансовою стійкістю банків; науково-методичний підхід до оцінки фінансової стійкості банків на основі використання методу агрегації; визначення рівня капітальної стійкості банків на основі кластерного аналізу.

Апробація результатів дослідження.

Коваленко В.В., Саєнко М.О. Науково-методичний підхід до оцінювання фінансової стійкості банків. Актуальні тенденції наукових досліджень у сфері розробки і використання моделей економічної поведінки суб'єктів господарювання; Всеукраїнська науково-практична конференція здобувачів вищої освіти та молодих учених (06–07 грудня 2021 р., м. Дніпро).

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (111 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 142 сторінки. Основний зміст викладено на 122 сторінках. Робота містить 21 таблицю 18 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі дипломної роботи «*Теоретично-методичні засади управління фінансовою стійкістю банків*» уточнено економічну сутність фінансової стійкості банків та її елементи; надано характеристику чинників, що впливають на процес управління фінансовою стійкістю банків; систематизовано існуючі методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості банків.

Доведено, що трансформація економіки України відбувається у складних соціально-економічних умовах, що характеризується значним тиском інфляційних процесів, девальвацією гривні, платіжною кризою і макроекономічною нестабільністю. У зв'язку з цим гостро постає проблема забезпечення фінансової стійкості банків як стабільних кредиторів суб'єктів господарювання, перспективних секторів економічного зростання.

До основних характеристик терміну «фінансова стійкість» слід віднести: системність, множинність, динамічність, обумовленість та комплексність.

На підставі узагальнення наукових праць щодо визначення поняття «фінансова стійкість», було сформовано асоціативний куш даного терміну, який містить у собі наступне:

Фінансова стійкість банків – це здатність банку протистояти дії негативних зовнішніх та внутрішніх чинників, з метою мінімізації ризиків для збереження максимальної ефективності банківської діяльності в умовах циклічності, позитивного та негативного впливу фінансової глобалізації, розширення взаємозв'язків між банками й іншими фінансовими посередниками, розвитку нових банківських технологій і продуктів.

Елементи фінансової стійкості: капітальна стійкість, організаційно-структурна стійкість, функціональна стійкість, стійкість системи управління ризиками, стійкість інформаційних систем.

Принципи фінансової стійкості: принцип задовільності фінансового стану, принцип наявності мети, політики та стратегії, котрі забезпечують прогресивний розвиток банку; принцип правової досконалості; принцип виваженості соціально-кадрової політики; принцип структурної та функціональної мобільності; принцип технічної озброєності; принцип сприятливості зовнішнього середовища.

Об'єкти: достатність капіталу, ліквідність, платоспроможність, управління ризиками.

Суб'єкти: метарівень – міжнародні регулюючі суб'єкти управління фінансовою стійкістю; макрорівень – загальнодержавні суб'єкти управління фінансовою стійкістю; внутрішньосистемні суб'єкти управління фінансовою стійкістю; мікрорівень: внутрішньобанківські суб'єкти управління фінансовою стійкістю.

Охарактеризовано чинники, що впливають на фінансову стійкість. Їх поділено на зовнішні (мета-, макро- та мікро- рівні) та внутрішні (організаційні, технологічно-інформаційні, фінансові).

Доведено, що управління фінансовою стійкістю банків може бути визначено як сукупність інструментів та методів управління які застосовуються і спрямовуються на забезпечення фінансової стійкості банків.

Запропоновано контент системи управління фінансовою стійкістю банків в умовах турбулентності фінансового ринку, який містить у собі наступні елементи:

Мета управління фінансовою стійкістю: забезпечення достатнього рівня фінансової стійкості банківської системи шляхом використання ефективного механізму управління задля запобігання дестабілізуючих процесів і досягнення стійкості, стабільності та надійності банківської системи.

Принципи: єдності, комплексності, взаємозв'язку, гнучкості.

Суб'єкти: мета-, макро- та мікрорівнів.

Об'єкти: рівень капіталізації, якісь активів, якість зобов'язань, рівень прибутковості, рівень ліквідності, якість менеджменту, рівень чутливості банку до ризику та якість управління ними.

Функції управління: планування, організація, аналіз, контроль.

Завдання: макроекономічна стабільність національної економіки, підвищення фінансової стійкості та ефективності банківської діяльності; стабільність грошово-кредитного ринку; підтримка резервної позиції та ефективність використання інструментів монетарної політики.

Критерії оцінювання: індикатори фінансової стійкості банківської системи, виконання економічних нормативів НБУ.

У другому розділі дипломної роботи *«Оцінювання фінансової стійкості банків України»* проаналізовано сучасні тенденції розвитку банків України; досліджено рівень фінансової стійкості банків на підставі використання економічних нормативів; проведено аналіз рівня фінансової стійкості банків України.

Аналіз сучасного стану розвитку банківської системи дає можливість виокремити наступні проблеми, що стримують її розвиток: банки все ще мають суттєві частки проблемних активів на балансі, що потребує системного рішення проблеми якості активів; банківська система не має фундаменту для сталого розвитку, має замалу базу заощаджень, кредитування призупинилось, джерела капіталу обмежені, ринок надзвичайно фрагментований, довіра до банківської системи знизилася; банківський нагляд не в змозі проводити макропруденційний нагляд на необхідному рівні та виявляти ризики на ранній стадії; розвиток фінансової інфраструктури не відповідає потребам банківського сектору та економіки в цілому.

За останнє десятиріччя кількість банків в Україні значно зменшилась, хоча темпи падіння останнім часом сповільнились. Якщо аналізувати, то із 180 банків, які працювали на початку 2014 року, 107 банків НБУ визнав неплатоспроможними або ліквідував, понад 50 % банків припинили свою роботу

в 2014-2017 роках, при цьому кількість банків з іноземним капіталом зменшилось всього на 8, а кількість банків зі 100-відсотковим іноземним капіталом зменшилось на 2, що свідчить про значну підтримку материнських компаній своїх дочірніх підприємств. Станом на 01 01 2021 р із 74 працюючих (що мають ліцензію) в Україні банків 33 фінансових установ – з іноземним капіталом (на 01 01 2016 – 41 банк з іноземним капіталом із 117 працюючих), у тому числі 23 – зі 100-відсотковим іноземним капіталом (на 01 01 2016 – 17).

Незважаючи на суперечливість тенденцій розвитку української банківської системи протягом досліджуваного періоду, мала місце виражена тенденція до нарощування її потенціалу, про що, зокрема, свідчить зростання сукупних активів банківської системи.

На сьогодні, відбувається кількісне переважання банків з приватним вітчизняним капіталом (49 банків) на ринку банківських послуг (такі тенденції спостерігаються не лише на початок серпня 2020 р., але й упродовж останніх десяти років). Водночас, дуже важливо для подальшого розгляду бізнес-моделей різних груп банків зазначити, що найменша за чисельністю група банків – банки з державною участю, має найбільшу частку ринку в активах банківського сектору – 58,6 %, зобов'язаннях – 55,5 % та власному капіталі – 42,2 % (станом на початок 2021 р.).

Банки з державною участю домінують серед інших банків у сфері залучення депозитних ресурсів від домогосподарств та суб'єктів господарювання. Так, група банків з державною участю має найбільшу питому вагу депозитних ресурсів фізичних осіб (30,7 % станом на початок 2021 р.) у загальному обсязі залучених вкладів банківського сектору країни, а також найбільшу питому вагу вкладів фізичних осіб (26,7 % станом на початок 2021 р.) у зобов'язаннях банківського сектору. Такі тенденції є свідченням як лідерства групи банків з державною участю серед інших банків по залученню вкладів, так і підтвердженням значної уваги у бізнес-моделях переважної більшості банків цієї групи на залученні депозитних ресурсів, саме банки з державною участю переважають у сегменті кредитування фізичних осіб (9,6 % від загального кредитного портфеля банківського сектору станом на початок 2021 р.). Водночас, на другому місці за часткою кредитів, наданих фізичним особам – банки з іноземним капіталом, показник яких відрізняється від лідера лише на 0,7 % та становить 8,9 % на початок 2021 р.

Для аналізу ефективності функціонування банків з використанням тієї чи іншої бізнес-моделі використано показники рентабельності, які відображають рівень ефективності використання ресурсів і капіталу банку.

Усі групи банків мали достатню рентабельність активів за підсумками 2019 року (2,86 % – банки з державною участю, 3,53 % – банки з іноземним капіталом, 2,08 % – банки з приватним капіталом). Однак, з розгортанням фінансової нестабільності та кризи, зумовленої світовою пандемією COVID-19, суттєво знизилася прибутковість банківської діяльності, а, відтак, і знизився рівень окупності чистим прибутком чистих активів банків.

Показник рентабельності капіталу також мав тенденцію до зниження в усіх груп банків, відбулося зниження економічної віддачі капіталу як у групи банків з державною участю, так і в групах банків з іноземним капіталом та банків з приватним капіталом.

За підсумками 2021 року, в Україні визнані найбільш надійними банками наступні: Райффайзен банк Аваль (Raiffeisen Bank, Австрія), Креді Аґріколь Банк (Credit Agricole, Франція), UkrSibbank (BNP Paribas Group, Франція), Сітібанк (Україна) (Citibank, США), ОТП Банк (OTP Bank, Угорщина), Кредобанк (PKO Bank Polska, Польща), ПроКредит Банк (ProCredit Bank, Німеччина), ПриватБанк (державний), Ощадбанк (державний), Укргазбанк (державний), Укрексімбанк (державний), Альфа-Банк (ABN Holdings, Люксембург), ПУМБ (СКМ Фінанс, Україна), ІНГ Банк Україна (ING Group, Нідерланди), Правекс-банк (Intesa Sanpaolo, Італія).

Визначено два ключових факторів впливу на надійність банків: бажання акціонерів і Національного банку України вкладати кошти для порятунку можливість це зробити.

У розділі проведено оцінку фінансової стійкості за рівнем виконання ними економічних нормативів. Визначено, що за методикою НБУ, відносно дотримання економічних нормативів діяльності банків України, банки в цілому їх дотримуються, але, у окремих банках вони порушуються, особливо це стосується введених в дію нормативів коефіцієнту покриття ліквідністю та коефіцієнту чистого стабільного фінансування.

Проаналізовано основні індикатори фінансової стійкості банків України. Встановлено, що за рівнем фінансової стійкості банки України поступово наближаються до рекомендованих значень Міжнародного валютного фонду. Проте, незважаючи на наявність певних позитивних оцінок, більшість індикаторів, запропонованих МВФ та поширених у розвинених країнах світу, неспроможні адекватно відображати таку складну і внутрішньо суперечливу категорію як стабільність фінансового сектору в Україні. Це спричинено довільним використанням фінансових показників без урахування конкретних умов розвитку економічних процесів і взаємозв'язків між окремими показниками.

У третьому розділі дипломної роботи «Удосконалення науково-методичних підходів до управління фінансовою стійкістю банків України» обґрунтовано науково-методичний підхід до визначення інтегральної оцінки фінансової стійкості банків; удосконалено систему управління фінансовою стійкістю банків на підставі забезпечення достатнього рівня капіталу банків..

Банківський капітал відіграє домінуючу роль у забезпеченні стабільного розвитку банків України. Від його рівня достатності залежить спроможність банків покривати ризики від проведення банківських операцій та визначається їх капітальна стійкість.

Гнучка та виважена імплементація рекомендацій Базельського комітету з банківського нагляду щодо оцінювання адекватності капіталу банків набуває особливого значення в умовах поглиблення фінансової кризи, яка викликана

карантинними обмеженнями COVID 19. Зазначене супроводжується суттєвим погіршенням фінансового стану позичальників та якості кредитних портфелів багатьох банків, здороженням вартості позикового капіталу, ускладненням процедури залучення коштів підприємствами реального сектору економіки.

Надано характеристику основним міжнародним стандартам регулювання банківського капіталу.

Оновлення підходів до оцінювання достатності капіталу банків в Україні на основі дотримання рекомендацій Базельського комітету з банківського нагляду доцільно розглядати в площині: посилення вимог до капіталу банків; вдосконалення підходів до розрахунку зважених за ризиком активів .

За результатами попередніх досліджень зроблено висновок про необхідність подальшого розвитку наглядово–координаційних інститутів фінансового сектору та узгодження макро–, мікропруденційної, грошово–кредитної й бюджетно–податкової політик на основі створення наскрізної системи моніторингу за джерелами можливого виникнення й каналами поширення ризиків.

З метою своєчасного визначення та корегування рівня фінансової стійкості банку, була використана методика оцінки фінансової стійкості банку. У запропонованій методиці оперативна оцінка проводиться на основі обчислення та аналізу показників в розрізі функціональних складових фінансової стійкості банку. Тактична оцінка передбачає аналіз рівня фінансової стійкості в розрізі капітальної стійкості, ділової активності, управління ефективністю банками та платоспроможністю, що дозволяє забезпечити структурну рівновагу запропонованих функціональних складових фінансової стійкості банку.

Стратегічна оцінка передбачає розрахунок інтегрального показника рівня фінансової стійкості банку, що охоплює різновекторний аналіз показників.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. Трансформація економіки України відбувається у складних соціально-економічних умовах, що характеризується значним тиском інфляційних процесів, девальвацією гривні, платіжною кризою і макроекономічною нестабільністю. У зв'язку з цим гостро постає проблема забезпечення фінансової стійкості банків як стабільних кредиторів суб'єктів господарювання, перспективних секторів економічного зростання.

2. До основних характеристик терміну «фінансова стійкість» слід віднести: системність, множинність, динамічність, обумовленість та комплексність.

3. На підставі узагальнення наукових праць щодо визначення поняття «фінансова стійкість», було сформовано асоціативний куц даного терміну, який містить у собі наступне:

Фінансова стійкість банків – це здатність банку протистояти дії негативних зовнішніх та внутрішніх чинників, з метою мінімізації ризиків для збереження максимальної ефективності банківської діяльності в умовах циклічності, позитивного та негативного впливу фінансової глобалізації, розширення взаємозв'язків між банками й іншими фінансовими посередниками, розвитку нових банківських технологій і продуктів.

4. Елементи фінансової стійкості: капітальна стійкість, організаційно-структурна стійкість, функціональна стійкість, стійкість системи управління ризиками, стійкість інформаційних систем.

5. Принципи фінансової стійкості: принцип задовільності фінансового стану, принцип наявності мети, політики та стратегії, котрі забезпечують прогресивний розвиток банку; принцип правової досконалості; принцип виваженості соціально-кадрової політики; принцип структурної та функціональної мобільності; принцип технічної озброєності; принцип сприятливості зовнішнього середовища. Об'єкти: достатність капіталу, ліквідність, платоспроможність, управління ризиками. Суб'єкти: метарівень – міжнародні регулюючі суб'єкти управління фінансовою стійкістю; макрорівень – загальнодержавні суб'єкти управління фінансовою стійкістю; внутрішньосистемні суб'єкти управління фінансовою стійкістю; мікрорівень: внутрішньобанківські суб'єкти управління фінансовою стійкістю.

6. Охарактеризовано чинники, що впливають на фінансову стійкість. Їх поділено на зовнішні (мета-, маро- та мікро- рівні) та внутрішні (організаційні, технологічно-інформаційні, фінансові).

7. Доведено, що управління фінансовою стійкістю банків може бути визначено як сукупність інструментів та методів управління які застосовуються і спрямовуються на забезпечення фінансової стійкості банків.

Запропоновано контент системи управління фінансовою стійкістю банків в умовах турбулентності фінансового ринку, який містить у собі наступні елементи:

8. Мета управління фінансовою стійкістю: забезпечення достатнього рівня фінансової стійкості банківської системи шляхом використання ефективного механізму управління задля запобігання дестабілізуючих процесів і досягнення стійкості, стабільності та надійності банківської системи. Принципи: єдності, комплексності, взаємозв'язку, гнучкості. Суб'єкти: мета-, макро- та мікрорівнів. Об'єкти: рівень капіталізації, якісь активів, якість зобов'язань, рівень прибутковості, рівень ліквідності, якість менеджменту, рівень чутливості банку до ризику та якість управління ними. Функції управління: планування, організація, аналіз, контроль. Завдання: макроекономічна стабільність національної економіки, підвищення фінансової стійкості та ефективності банківської діяльності; стабільність грошово-кредитного ринку; підтримка резервної позиції та ефективність використання інструментів монетарної політики. Критерії оцінювання: індикатори фінансової стійкості банківської системи, виконання економічних нормативів НБУ.

9. Аналіз сучасного стану розвитку банківської системи дає можливість виокремити наступні проблеми, що стримують її розвиток: банки все ще мають суттєві частки проблемних активів на балансі, що потребує системного рішення проблеми якості активів; банківська система не має фундаменту для сталого розвитку, має замалу базу заощаджень, кредитування призупинилось, джерела капіталу обмежені, ринок надзвичайно фрагментований, довіра до банківської системи знизилася; банківський нагляд не в змозі проводити макропруденційний нагляд на необхідному рівні та виявляти ризики на ранній стадії; розвиток фінансової інфраструктури не відповідає потребам банківського сектору та економіки в цілому.

10. За останнє десятиріччя кількість банків в Україні значно зменшилась, хоча темпи падіння останнім часом сповільнились. Якщо аналізувати, то із 180 банків, які працювали на початку 2014 року, 107 банків НБУ визнав неплатоспроможними або ліквідував, понад 50 % банків припинили свою роботу в 2014-2017 роках, при цьому кількість банків з іноземним капіталом зменшилось всього на 8, а кількість банків зі 100-відсотковим іноземним капіталом зменшилось на 2, що свідчить про значну підтримку материнських компаній своїх дочірніх підприємств. Станом на 01 01 2021 р із 74 працюючих (що мають ліцензію) в Україні банків 33 фінансових установ – з іноземним капіталом (на 01 01 2016 – 41 банк з іноземним капіталом із 117 працюючих), у тому числі 23 – зі 100-відсотковим іноземним капіталом (на 01 01 2016 – 17).

11. Незважаючи на суперечливість тенденцій розвитку української банківської системи протягом досліджуваного періоду, мала місце виражена тенденція до нарощування її потенціалу, про що, зокрема, свідчить зростання сукупних активів банківської системи.

12. На сьогодні, відбувається кількісне переважання банків з приватним вітчизняним капіталом (49 банків) на ринку банківських послуг (такі тенденції спостерігаються не лише на початок серпня 2020 р., але й упродовж останніх десяти років). Водночас, дуже важливо для подальшого розгляду бізнес-моделей

різних груп банків зазначити, що найменша за чисельністю група банків – банки з державною участю, має найбільшу частку ринку в активах банківського сектору – 58,6 %, зобов'язаннях – 55,5 % та власному капіталі – 42,2 % (станом на початок 2021 р.).

13. Банки з державною участю домінують серед інших банків у сфері залучення депозитних ресурсів від домогосподарств та суб'єктів господарювання. Так, група банків з державною участю має найбільшу питому вагу депозитних ресурсів фізичних осіб (30,7 % станом на початок 2021 р.) у загальному обсязі залучених вкладів банківського сектору країни, а також найбільшу питому вагу вкладів фізичних осіб (26,7 % станом на початок 2021 р.) у зобов'язаннях банківського сектору. Такі тенденції є свідченням як лідерства групи банків з державною участю серед інших банків по залученню вкладів, так і підтвердженням значної уваги у бізнес-моделях переважної більшості банків цієї групи на залученні депозитних ресурсів, саме банки з державною участю переважають у сегменті кредитування фізичних осіб (9,6 % від загального кредитного портфеля банківського сектору станом на початок 2021 р.). Водночас, на другому місці за часткою кредитів, наданих фізичним особам – банки з іноземним капіталом, показник яких відрізняється від лідера лише на 0,7 % та становить 8,9 % на початок 2021 р.

14. Для аналізу ефективності функціонування банків з використанням тієї чи іншої бізнес-моделі використано показники рентабельності, які відображають рівень ефективності використання ресурсів і капіталу банку. Усі групи банків мали достатню рентабельність активів за підсумками 2019 року (2,86 % – банки з державною участю, 3,53 % – банки з іноземним капіталом, 2,08 % – банки з приватним капіталом). Однак, з розгортанням фінансової нестабільності та кризи, зумовленої світовою пандемією COVID-19, суттєво знизилася прибутковість банківської діяльності, а, відтак, і знизився рівень окупності чистим прибутком чистих активів банків. Показник рентабельності капіталу також мав тенденцію до зниження в усіх груп банків, відбулося зниження економічної віддачі капіталу як у групи банків з державною участю, так і в групах банків з іноземним капіталом та банків з приватним капіталом.

15. За підсумками 2021 року, в Україні визнані найбільш надійними банками наступні: Райффайзен банк Аваль (Raiffeisen Bank, Австрія), Креді Аґріколь Банк (Credit Agricole, Франція), Uksibbank (BNP Paribas Group, Франція), Сітібанк (Україна) (Citibank, США), ОТП Банк (OTP Bank, Угорщина), Кредобанк (PKO Bank Polska, Польща), ПроКредит Банк (ProCredit Bank, Німеччина), ПриватБанк (державний), Ощадбанк (державний), Укргазбанк (державний), Укрексімбанк (державний), Альфа-Банк (ABN Holdings, Люксембург), ПУМБ (СКМ Фінанс, Україна), ІНГ Банк Україна (ING Group, Нідерланди), Правекс-банк (Intesa Sanpaolo, Італія) .

16. Визначено два ключових факторів впливу на надійність банків: бажання акціонерів і Національного банку України вкладати кошти для порятунку можливість це зробити. У розділі проведено оцінку фінансової стійкості за рівнем виконання ними економічних нормативів. Визначено, що за

методикою НБУ, відносно дотримання економічних нормативів діяльності банків України, банки в цілому їх дотримуються, але, у окремих банках вони порушуються, особливо це стосується введених в дію нормативів коефіцієнту покриття ліквідністю та коефіцієнту чистого стабільного фінансування.

17. Проаналізовано основні індикатори фінансової стійкості банків України. Встановлено, що за рівнем фінансової стійкості банки України поступово наближаються до рекомендованих значень Міжнародного валютного фонду. Проте, незважаючи на наявність певних позитивних оцінок, більшість індикаторів, запропонованих МВФ та поширених у розвинених країнах світу, неспроможні адекватно відображати таку складну і внутрішньо суперечливу категорію як стабільність фінансового сектору в Україні. Це спричинено довільним використанням фінансових показників без урахування конкретних умов розвитку економічних процесів і взаємозв'язків між окремими показниками.

АНОТАЦІЯ

Сасенко М.О., «Управління фінансовою стійкістю банків в умовах турбулентності фінансового ринку»,
кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «072 Фінанси, банківська справа, та страхування» за магістерською програмою «Управління діяльністю банків на фінансовому ринку»,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2021 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів.

Об'єктом дослідження виступає процес управління фінансовою стійкістю банків в умовах турбулентності фінансового ринку.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні засади управління фінансовою стійкістю банків в умовах перманентної волатильності й вияву турбулентних процесів на фінансовому ринку.

Мета дослідження полягає у розвитку теоретико-методичних засад управління фінансовою стійкістю банків в сучасних умовах розвитку фінансового ринку з урахуванням перманентності процесів волатильності та турбулентності.

Завданнями роботи є визначення теоретичних аспектів забезпечення фінансової стійкості банку; проаналізувати економічний потенціал і ділову активності банків України; дослідити тенденції і проблеми розвитку фінансової стійкості банківської системи України та шляхи її підвищення;

За результатами дослідження сформульовані теоретичні основи сутності фінансової стійкості банку; проведено аналіз фінансової стійкості банків України та досліджено сучасний стан банківської системи України; визначено перспективи подальшого розвитку банківської системи України.

Одержані результати можуть бути використані в практичній діяльності для забезпечення досягнення стратегічних і тактичних фінансових цілей, сприянню підвищення рівня прибутковості, зниженню ризиків, контролю та підтриманню ліквідності й платоспроможності на достатньому рівні банківської системи.

Ключові слова: контрциклічне регулювання, нагляд, міжнародні стандарти управління капіталом, методи оцінювання фінансової стійкості банку, метод коефіцієнтів, фінансова стійкість, банківські ризики.

ANNOTATION

Saenko MO, "Management of financial stability of banks in the turbulence of the financial market",
thesis for Master degree in specialty
«072 Finance, Banking, and Insurance» under the program
«Managing the activities of banks in the financial market»,
Odessa National Economic University
Odessa, 2021

The master's qualification work consists of three sections.

The object of the study is the process of managing the financial stability of banks in a turbulent financial market.

The subject of the study is the theoretical and practical principles of managing the financial stability of banks in conditions of permanent volatility and the manifestation of turbulent processes in the financial market.

The purpose of the study is to develop theoretical and methodological principles and methodological tools for managing the financial stability of banks in modern conditions of financial market development, taking into account the permanence of volatility and turbulence.

The objectives of the work are to determine the theoretical aspects of ensuring the financial stability of the bank; to analyze the economic potential and business activity of Ukrainian banks; to study tendencies and problems of development of financial stability of the banking system of Ukraine and ways of its increase;

According to the results of the research the theoretical bases of the essence of financial stability of the bank are formulated; the analysis of financial stability of banks of Ukraine is carried out and the current condition of the banking system of Ukraine is investigated; prospects for further development of the banking system of Ukraine are determined.

The results can be used in practice to ensure the achievement of strategic and tactical financial goals, promote profitability, reduce risk, control and maintain liquidity and solvency at a sufficient level of the banking system.

Keywords: countercyclical regulation, supervision, international standards of capital management, methods of assessing the financial stability of the bank, the method of ratios, financial stability, banking risks.

